

დალი ბეთხოშვილი

ფილოლოგიის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი,
სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
საქართველო, ახალციხე,
dali.betkoshvili@yahoo.com, 555 48-81 29

ვანლერ დაისელის პოეზია – „გადამტყდარი რკალი“¹

მოკლე შინაარსი

ნაშრომში წარმოდგენილია პოეტ ვანლერ დაისელის პოეზია, რომელიც გაჯერებულია მატერიალური და სულიერი მსოფლმხედველობრივი შრეებით, მისი ლექსთა სტრიქონები სავსეა ნაცნობი და მეტად შეუცნობელი თემატიკით, რომელიც განსაკუთრებული მხატვრული აზროვნების სივრცით გამოირჩევა. პოეტი მარტო ერთ დრო-სივრცულ გარემოში არ იმყოფება, მისთვის ორივე საფეხური – რეალური და ზესივრცული – ერთად არსებობს და ასაზრდოებს მის რეალურ თუ სიზმარულ განცდას, ღამის სიდიადეს, თუ მოსალოდნელ

---

¹ ვანლერ დაისელის (ივანე ბაბუაძე) პოეზიაში წარმოჩენილი პრობლემები და მხატვრული სახეები ცალ-ცალკეა განსახილველი და გასააზრებელი, რამეთუ მრავლისმომცველია და ერთი წაკითხვა ვერ მიუახლოვდება პოეტის სიტყვის ძალას. წინამდებარე პოეზია ღრმა კვლევის საგანია, საჭიროებს სხვაგვარ მიდგომებს და, რადგან მაქვს ამის შესაძლებლობა, უახლოეს მომავალში კიდევ ერთ მოკრძალებულ კვლევას წარმოვადგენ.

მის შემოქმედებაში დასტურდება ასევე დრამატურგიის ჟანრიც, რითაც კიდევ მეტი სიღრმეებით, დრამატული ელფერით იქნება წარმოჩენილი პოეტის დაუდგრომელი, რეალობასთან შეურიგებელი მოძრავი სულისკვეთება, ეპოქამ რომ წარმოშვა და უკარნახა.

სასურველ ნათელს, რომელიც ასევე სიზმარეულ, სასურველად დასახულ არსებობას რომ ჰკარნახობს შემოქმედს.

ვანლერ დაისელის ლექსების სტრიქონებში სრულად არის წარმოჩენილი პოეტის მთელი შინაგანი სულიერი სამყარო, მასთან გადაჯაჭვული რეალური ცხოვრების, წუთისოფლის თანამდევნი ტკივილები, აუხდენელი ოცნებები, ლანდებად, სიზმრებად ქცეული მწვანით, კვლავ განახლებული სიცოცხლის სურვილით მოსილი გახუნებული სიცოცხლეს-არსებობა, რომელსაც ამინაარსებს და მარადიულობის რწმენის განცდას ანიჭებს იესო ქრისტეს ჯვარცმა, მისით მინიჭებული სიცოცხლე.

პოეტი წუთისოფელს ამაოებად, უმოქმედოდ, არარაობად, უტყვ დროებად მიიჩნევს, მხოლოდ ცარიელ ნახაზად, რომელზეც ვერაფერს ამოიკითხავ, სიცოცხლეს ვერ შეიგრძნობ, ამიტომ ზეცას მიაპყრობს საკუთარი სულის მზერას საიმედოდ, მაგრამ ისიც ნაკლებად ცვლის უტყვ საუკუნეებს _ არსებულ რეალობას, მაგრამ მაინც, ცა პოეტისთვის მიზნების განხორციელების საყრდენია, წყვდიადიდან თავდაღწევის საუფლოა. მიწიერ გარემოში დროის დინებასთან ერთად აუცილებელი კანონზომიერი ცვლილებები მიმდინარეობს, სხვაგვარად საუკუნეებს, სხვადასხვა დროს, ვერ მივიღებთ, ცვლილებით ხდება არსებობათა განახლება, განგრძობა.

„გადამტყდარი რკალი“ აჩვენებს პოეტის მსოფლმხედველობრივ აზროვნებაში იმ ცვლილებებს, რომელიც არსებულმა ვითარებამ წარმოშვა და მანვე მისცა საზრდო მის მხატვრულ აზროვნებას, რომელიც არეკლილია ვანლერ დაისელის 29 ლექსში და თავმოყრილია ლექსში „გადამტყდარი რკალი“, სადაც გაერთიანებული და თავმოყრილია პოეტის მთელი საფიქრალი და დასახულია სამომავლო ცხოვრების გზაც.

საკვანძო სიტყვები: ვანლერ დაისელი, გადამტყდარი რკალი, წუთისოფელი, ტკივილი, იესო ქრისტე, ჯვარცმა, მარადისობა.

Dali Betkhoshvili
Doctor of Philology, Associate Professor,
Samtskhe-Javakheti State University,
Georgia, Akhaltsikhe,
dali.betkhoshvili@yahoo.com, 555 48-81 29

VANLER DAISEL'S POETRY - "A BROKEN ARC

Abstract

The work presents the poetry of the poet Vanler Daissel, which is saturated with material and spiritual worldview layers, his lines of poems are full of familiar and very unknown themes, which are distinguished by a special space of artistic thinking. The poet is not only in one time-space environment, for him both levels - real and supraspatial - exist together and nourish his real or dreamy feeling, the greatness of the night, or the expected desired light, which also dictates a dreamy, desired existence to the creator.

The entire inner spiritual world of the poet is fully presented in the lines of Vanler Daissel's poems, the pains of the real life intertwined with it, the pains of the world, unfulfilled dreams, the greenness that has turned into dreams, the life-existence clothed with the desire for a renewed life, which he cherishes and gives a feeling of faith in Jesus Christ. The crucifixion, the life given by it.

The poet considers the world as vanity, inaction, nothingness, lifeless times, only an empty drawing on which you can't read anything, you can't feel life, therefore he will look to the sky with his soul's gaze reliably, but it does not change the lifeless centuries - the existing reality, but still, the sky is a support for the poet to achieve his goals. , it is the right to escape from darkness. Necessary regular changes are taking place in the earthly environment with the flow of time, otherwise we will not be able to get centuries, different times.

"The Broken Arc" shows the changes in the worldview of the poet, which the current situation gave rise to, and it gave nourishment to his artistic thinking, which is reflected in 29 poems of Vanler Daissel and collected in the poem "The Broken Arc", where all the poet's thinking is united and collected, and the path of his future life is also set.

Key words: Vanler Daisel, the broken arc, world, pain, Jesus Christ, crucifixion, eternity.

მიზანი: ნაშრომის მიზანია წარმოჩნდეს უცნობი პოეტის ვანლერ დაისელის მხატვრული აზროვნების თავისებურებანი, ნაჩვენები იქნას ის პრობლემები, რაც ფართოდ აისახა პოეტის შემოქმედებაში, გამოიკვეთოს ის საფიქრალი, რომელიც ასაზრდოებდა ვანლერ დაისელის მთელ მხატვრულ აზროვნებას, მის მსოფლმხედველობას; ვანლერ დაისელის (ივანე ბაბუაძის) მხატვრული სიტყვა ღრმად გვახედებს მისი ეპოქის ცხოვრებაში, რომელსაც სხვაგვარი მიდგომა და შესწავლა სჭირდება.

მეთოდები: რადგან საკვლევი საკითხი ღრმაა და მრავალასპექტიანი, ცალმხრივი კვლევა ვერ შეძლებს პრობლემის ნათლად წარმოდგენას, მწერლის და ეპოქის ტკივილის წარმოჩენას, ამიტომ გამოყენებულია შედარებით-ისტორიული, ანალიზის და ჰერმენევტიკის მეთოდები; აღნიშნული მეთოდები უკეთ წარმოაჩენს მხატვრული აზროვნების ესთეტიკურ ღირებულებებს, ნათლად გამოკვეთს ავტორის სათქმელს, მის მსოფლმხედველობას. ყოველივე ამის გარეშე ვერ მიიღწევა საკითხის მეცნიერული გამოკვლევა.

შედეგები: ვანლერ დაისელის (ივანე ბაბუაძის) პოეზიის ამგვარი კვლევა წარმოაჩენს ეროვნული მწერლობის ღირებულებას და მნიშვნელობას ქართული კულტურის

განვითარებაში, მის განუკვეთელ ერთიანობას წინარე ეპოქათა მხატვრულ აზროვნებასთან, აგრეთვე აჩვენებს მის მნიშვნელობას პოეტის როგორც თანადროული, ასევე შემდეგი ეპოქების ქართული მწერლობის განვითარებაში და სახავს სამომავლო განვითარების პერსპექტივასაც; პოეტის შემოქმედების ასეთ ჭრილში განხილვა წარმოაჩენს პრობლემის არსს, ეპოქის ღრმა სულისკვეთებას, მხატვრული აზროვნების ესთეტიკურ ღირებულებებს, აგრეთვე იკვეთება ისიც, რომ ქართულ მწერლობას მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია მსოფლიო ლიტერატურის აზროვნების სივრცეში.

შესავალი: წინამდებარე ნაშრომში წარმოდგენილია უცნობი პოეტი ვანლერ დაისელი და მისი ძალზედ მნიშვნელოვანი, მეტყველი, უსაზღვრო არსის მომცველი პოეზიის ნიმუშები, რომლის სტრიქონები სავსეა ნაცნობი და მეტად შეუცნობელი თემატიკით, რასაც ერთი წაკითხვა ვერ შეძლებს მასთან მიახლოებას, მით უმეტეს, სათანადოდ ამოკითხვას, რამეთუ მისი მხატვრული სიტყვა ძალიან ბუნდოვანია, არამატერიალური, ღრმა, მიუწვდომელი... მის ამოცნობას მახვილი თვალი სჭირდება, დრო, რომელიც იტრიალებს მისი სიტყვის სიღრმეებში და სხვაგვარ ემოციას დაეუფლები მის გასაგებად... პოეტის მხატვრული ნააზრევი ძალიან ღრმაა, რასაც ზედაპირზე ამოტანა სჭირდება, სხვაგვარად რთულია მისი ლექსების სულისკვეთების ამოცნობა და მისგან გამოწვეული ემოციის ფლობა.

მსჯელობა: ვანლერ დაისელის პოეზია სავსეა დაფარული აზრის მქონე მხატვრული ფრაზეოლოგიზმებით, თანაც არა ერთი შრის მომცველი, მას მრავალმხრივი, სხვადასხვა ჭრილში გააზრება სჭირდება... ფაქტი ერთია, აღნიშნული ნიმუშების სათქმელის მიხედვით, პოეტი მარტო ერთ ღრო-სივრცულ გარემოში არ იმყოფება, მისთვის ორივე

საფეხური _ რეალური და ზესივრცული _ ერთად არსებობს და ასაზრდოებს მის რეალურ თუ სიზმარეულ განცდას, ღამის სიდიადეს, თუ მოსალოდნელ სასურველ ნათელს, რომელიც ასევე სიზმარეულ, სასურველად დასახულ არსებობას რომ ჰკარნახობს შემოქმედს... („სიზმრები სცვიოდა ზარების რეკიდან...“, გვ. 31, ლექსი „ქალწულები მწვერვალიდან“, დაწ. 1925 წ.), აგრეთვე მასში მზე და მწუხარება, ერთადაა შეზავებული... იგი სიზმრებით, წარმოსახული სინამდვილით მუდამ გაურბის არსებულ სინამდვილეს და თავისი მერანით („ებლა გულის ძგერა ჩემი მერანია“, _ ამბობს ლექსში „სურვილები მშიერ ვეფხევივით“) მიისწრაფვის, რათა ამ დროებაზე ამაღლდეს და მიზნად ისახავს სხვა ცხოვრებას, სხვაგვარ მუსიკის ხმებს შეუერთდეს. ლექსში „თოვლი და ტფილისი“ პოეტი აღნიშნავს:

„მე მაინც ვმღერი სხვა იერიშით,
გიძღვნიტ სივარულს, ცივო მასებო!
თითქოს ქვეყანა იქცა ფეტიშად,
თითქოს ფერები აღარ არსებობს“ (დაისელი, 2019: 36).
უფერული სამყაროს შემდეგ:

„ვუცდი პოეტი ხელგაშვერილი ცხელი ზანგივით
ჩემი მომავლის იმედების უცხო ანგელოსს...“ (ლექსი „თმები ეცემა, დაგრეხილი შავი რკინები“, გვ. 29, დაწ. დეკემბერი, 1924 წ.).

ასე შეეწირა მომავლის იმედებში ჩაკარგული პოეტი დროის დინებას:

„მე აქ მოსული სოფლის დიდება

ვარ დაკარგული ბრილიანტივით“ („წუთი ქალაქზე თვალის გადავლებით“, ივნისი, 1926 წ.) (დაისელი, 2019: 38).

ამ პატარა, მაგრამ მხატვრული ღირებულებით მდიდარ, კრებულს წამძღვარებული აქვს ერთ-ერთი ლექსის სათაური „გადამტყდარი რკალი“, რომელიც 29 ლექსის სათქმელს ერთ სივრცეში ათავსებს და მისი აზრი ერთ მთლიან რკალად იქცევა,

რომელშიც გარდათქმულია მძიმე საფიქრალი, პოეტის მდულარე გულში რომ გარდატეხილა და სხვადასხვა დაღლილ სატივიარად გაფანტულა პოეტის სამყაროში, რომელიც მოიცავს ნამსხვრევებად ქცეულ ოცნებებსაც და რეალურად არსებულ საკითხებსაც: ერთსტრიქონიან უსათაურო ლექსში „გაკრთობს შველივით წყაროს შხუილი“ პოეტი აღნიშნავს:

„ლექსები სუფთა აბრეშუმით

მე ხალხს დავუგე, მე ხალხს ვუძღვენი“ (დაისელი, 2019:

76).

ლექსში „ელვირა“ (დაწ. 1924 წ. დეკემბერი) პოეტი წერს:

„...“

ვერცხლის მდინარე სტიროდა გაღმა

და ცრემლებს ღვრიდა ნაზი იები.

ყველაზე მეტად მე დავიღალე...“ (გვ. 74“).

„თოვს და დღე კვდება გულის ძგერაში,

ამდენმა განცდამ გული მოღალა...“ („თოვლი და

თბილისი“) (დაისელი, 2019: 37).

დაღლილი გული ტკივილებით არის აღსავსე და ამ ტკივილებს პოეტი ასე გადმოსცემს:

„შუა ღამეა, გულში ვგრძნობ ეკალს,

ტყდება ფიქრები საბედისწეროდ“ („ნერვიული ღამე“, დაწ.1927 წ. დეკემბერი) (დაისელი, 2019: 78), გარდატეხილ ფიქრებში კი ავტორის აფორიაქებული სული იკითხება (ილანდება), ტკივილით სავსე, ფიქრიც კი რომ არ არის თავისუფალი და ბედისწერასაა დაქვემდებარებული. და, სხვათა შორის, დასახელებული ლექსის ტკივილი მარტო ამ სტრიქონებით არ ამოიწურება... ნერვიული, დაფიქრებული, რაღაც გაურკვეველის მოლოდინით, შესაძლებელია, მძიმე ხვედრის მაუწყებლად, პოეტის მძიმე სულიერი მდგომარეობა და საბედისწერო მომავალი გასდევდეს ამ ლექსს (და არა მარტო მასში):

„სარკმელში მთვარე ტყდება ბროლივით,

რალლი! შორეულ ღამით დავსველდი.
მოგაქვს პროფილი ჩამოგლოვილი
და მეუფლები უფრო სავსებით.
აწვიმს სინანულს ლურჯი ბროლივით
სულში დაფრქვეულ სევდის ყვავილებს...
მიყურებს ზეცა და კეთროვანი
სთვლემს სასაფლაო თეთრი ალების,
სულში გრიგალი სწვიმს ცეცხლოვანი
წითლად დატეხილ ინტერვალებით“ (ლექსი
„ნერვიული ღამე“) (დაისელი, 2019: 78).

დამოწმებულ სტრიქონებში გარდასულ დროებაში, შორეულ ღამეში საკუთარი პროფილის ხედვაა, მოაზრებაა, სადაც ერთ სივრცეში განთავსებულია სევდა, გლოვა, _ წუხილი არსებობისა, სინანული, იდუმალი სამყარო, ლურჯი ფერით უსაზღვროდ, მარადიულად გარდაქმნილი, და სასაფლაო, სამყარო _ ხიდი წუთისოფლის რეალობასა და ირეალურ სამყაროს შორის... პოეტი სიცოცხლეშივე გლოვად გაიაზრებს ადამიანის მძიმე ხვედრს, რომელსაც პოეტი თავისი სიმბოლური გააზრებით, მსხვერპლშეწირვასთან აიგივებს. ლექსში „მე, ხეთების სისხლი“ პოეტი აღნიშნავს:

„მე, ხეთების სისხლი, მზის სიმწვავე შეუპოვარი,
დროებმა მზარდეს“ (დაისელი, 2019: 59).

ეს შეხედულებანი ავტორს ეპოქის მძიმე ცხოვრების მოთხოვნებმა უკარნახეს. ლექსში „დილოგები ირონია მთვარიან ღამეში“ (კონსტანტინე კაპანელს) (დაწ. 1926 წ. თებერვალი) წუთისოფლის დრო უფერო, ამაო, ბალაგანი, ცირკი და თეატრია... მერანი, რომელიც ბედს გადააღაზვინეს, უკვე სიბერეს მიუახლოვდა და დარჩა მარტო ეკლიანი ბილიკების კვალდაკვალ... ცხოვრება მიილია:

„_ რალლი! მძაფრად ვგრძნობ ამაოებას,
რალლი! ცხოვრება ბალაგანია“ (გვ. 69).

იმავე ლექსის მიხედვით:

„_ დაილ! არ ვიცით, თვითონ რა გვინდა,
ცხოვრების ჰიმნი თუ ირონია...“ (გვ. 70).

_რალლი! ოჰ მიწამ რად გაგვაჩინა,
თუ ბედი გვქონდა ასე უფერო?...

... ცხოვრება ცირკი და თეატრია.

_რალლი! ბერდება ჩემი მერანი.

რალლი! ეკლებში როგორ ვიარო?

ვერ შეგვაჩერებს, დაილ, ვერავინ,

დნება სიცოცხლე სამგლოვიარო.

_დაილ!...ბინდია ეს გზა სავალი

გამოუცნობი სიმბოლოებით.

_რალლი! ვიღლები, სიტყვაც არ მინდა,

გულში დუმილის ღვინო ჩამესხა“ („დიალოგები ირონია
მთვარიან ღამეში“) (დაისელი, 2019: 69-73).

აგრეთვე ლექსში „ნერვიული ღამე“, პოეტი აღნიშნავს:

„თოვს. აგონიის რკალში თავდება

ჩემი ოცნება, რომ გავდა ვულკანს...“ (დაისელი, 2019: 74).

როგორც ლალი ავალიანის მიერ წინასიტყვაობაში არის
აღნიშნული, „ვანლერ დაისელის გზააბურდული...
„სომნამბულური“ ყოფა, შეუპოვარი ბრძოლა რუსულ
ანექსიასთან, ნაყოფიერი, თავდაუზოგავი ჭიდილი ქართულ
სიტყვასთან...“ (დაისელი, 2019: 3).

მის სულში გლოვად ცხადდება სამშობლოს
სიყვარულიც:

„სულო! რა რიგად სადარდელია

პოეტის ცრემლით მიწა ქართული.

გიჟი ღმერთები სადღაც მღერიან...

აღბათ ეს გლოვაც სიამაყეა...“ („გულის მწვერვალი ცას
მივაბჯინე“, დაწ. 1926 წ. მაისი) (დაისელი, 2019: 77).

ჩვენთვის დღემდე უცნობი პოეტის ნააზრევში
არეკლილია სულით მოუსვენარი, დაუდგრომელი, შეუპოვარი
შემოქმედი ადამიანის სულიერი სამყაროს ნამსხვრევები

ყველგან, ყოველ ლექსში რომ გაფანტულა და გვამცნობენ დროის ამოებასთან ერთად ადამიანი _ შემოქმედის ცხოვრების სწრაფდინებას, მიდრეკას მარადისობისაკენ, რადგან წუთისოფელში მისი არსებობა გაურკვეველი და დაღლილია. იგი საკუთარ თავს მიმართავს:

„... შენ გაწვალე მისტიური სადამოები
და ხვერდებზე აზიდული ლანდი ბოდლერის,
გინდა დალიო მსოფლიო და ამოება“ (ლექსი
„მღელვარების პორტრეტები“, დაწ. 1926, იანვარი) (დაისელი,
2019: 76).

„საუკუნეებს ჭამენ ლანდები“, _ აცხადებს პოეტი ლექსში
„სულის მწვერვალი ცას მივაბჯინე“, დაწ. 1926 წ.) (დაისელი,
2019: 77).

კიდევ:

„ვანლერ! სპლინებით ნახაზია ეს ასპარეზი,
სპილენძის შუბლით გაარღვიე ქვის ეპოქები“
(„მღელვარების პორტრეტები“) (დაისელი, 2019: 76).

როგორც ვხედავთ, პოეტი წუთისოფელს ამოებად, უმოქმედოდ, არარაობად, უტყვ დროებად მიიჩნევს, მხოლოდ ცარიელ ნახაზად, რომელზეც ვერაფერს ამოიკითხავ, სიცოცხლეს ვერ შეიგრძნობ, ამიტომ ზეცას მიაპყრობს საკუთარი სულის მზერას საიმედოდ, მაგრამ ისიც ნაკლებად ცვლის უტყვ საუკუნეებს _ არსებულ რეალობას... მაგრამ მაინც, ცა პოეტისთვის მიზნების განხორციელების საყრდენია, წყვდიადიდან თავდაღწევის საუფლოა. ლექსში „8000“ (დაწ. 1928 წ.) ვკითხულობთ:

„ცა ტამარია, მზე მნათესავით,
სადაც მიზნები ხშირად მივიდა.
ვგრძნობ, ყველა ნივთთა ვართ ნათესავი,
აჭრელებული ჟირაფივითა.

...

მზის დროშეებით სული გაშალეთ,

ახალ სიცოცხლეს ჰიძნი ვუმღეროთ“ (დაისელი, 2019: 65).

ახალი სიცოცხლის დასაწყისის განცდა მისთვის განუშორებელი სურვილია, ამ ქვეყანას დაშორებული მისი ფიქრები შორეულ სივრცეში ინაცვლებს, ღვთაებისკენ მიპყრობილი, მაგრამ ეს დროებითი განცდა, სიცარიელით სავსე, ვერ იტყვირთება იმ შინაარსით, რასაც პოეტი ითხოვს და წარმოსახვით განცდილი ახალი სიცოცხლე ხორცშესხმას ვერ ეუფლება... რადგან ხელისშემშლელი სიბოროტით, სისხლით, უსამართლობით გაჟღენთილი წუთისოფელია _ შავი ქაოსი, როგორც პოეტი უწოდებს, ერთადერთ გამოსავალს ახალი სიცოცხლის დასაწყისისას ისევ უფრო სასაფლაოს არსებობაში მოიაზრებს:

„მე ღამის ბინდში გადამასახლებს
ყრუ ამოკვნესა სასაფლაოსი
სად სიბოროტით ხელს აღარ მახლებს
სისხლით დამთვრალი შავი ქაოსი...
სიზმარში ვნახე კვლავ მირაჟებით
დაისრულ სულის ატორტმანება...“ (ლექსი „თეთრი ზმანება“) (დაისელი, 2019: 58).

წუთისოფლის რელობისაგან სვეგამწარებული ახალგაზრდა პოეტი სამყაროზე გულაცრუებულია, რეალურად არსებული ქრონოტოპული განზომილება მისთვის მტანჯველია, სიცოცხლის დანაკლისის შეგრძნებას რომ უღვივებს და უჩენს:

„მთელი სამყარო გაიშალოს თუგინდ ვარდებად.
და მე რაც მინდა, ვერასოდეს ვერ მოვესწრები.
მექნება მუდამ ნაზი გლოვა და თეთრი დარდი.
მაინც სამყაროს: ჩემ სახეებს ვეაღერებ.
ვამბობ: ცხოვრება სავსეა და მაინც უმიზნო,
სომნამბულიზმი ჭეშმარიტი და უწმინდესი.

...

ჩემი ცხოვრება გასრესილი ნაზი ნარცისი...

მე ვარ პოეტი მასპინძელი ამ წვეულების.

სჭამეთ სიცოცხლე და იყავით ყველა მთვრალე,
ყოველნაირი სულდგმულებო! დედამიწისა.

...

მე წავიკითხე მთელი სიბრძნე ყოფნა არყოფნის,

კრავის თვალეებში დალექილი უბიწოებად...“ (ლექსი „მე,
ხეთების სისხლი“, დაწ. 1926 წ. 26 მაისი) (დაისელი, 2019: 60).

საკნის ცივ, უსიცოცხლო, არაფრისმთქმელ გარემოში
თვითონ ცდილობს ამეტყველებას და „გატყიურებული“,
გაველურებული სიტყვის დამორჩილებით განსაცდელის
დაძლევას:

„არის სიჩუმე და განცდა მწველი,

მოგონებები გამიტყიურდა.

სულო, მოგელის კვლავ განსაცდელი,

საკანში მოდის ისევ იუდა“ (უსათაურო „არის სიჩუმე და
განცდა მწველი“, დაწ. ტფილისი, 1925 წ.) (დაისელი, 2019: 55).

ციხის რეალობის შეგრძნება ძლიერდება, სიცოცხლე
უფერულდება, იწურება, სევდა მატულობს, რაც მარტოობის
განცდას ბადებს და სიცივე, უსიცოცხლო გარემო ისადგურებს,
ძაძით მოსილი; ლექსში „დამე“ (ეპიგრაფად წამძღვარებული
აქვს: „გულს ღამეები ეხეთქებიან, / ვით ღამპის შუშას ღამის
პეპლები“, გვ.48) , პოეტის სიტყვით გაცხადებულია:

„ციხეზე მძაფრად ქარმა იწივლა,

სდგას სინამდვილე შავი ძონძებით.

და თითქოს, დედა! ყინვის ბომბებით

ციხის სიმძიმე გულზე მაწვება,

ჯვარზე გაკრული და მიმოზებით

მიცქერის ლანდი ფერმკრთალ ღაწვება.

სურვილით გული გამიფართოვდა,

ირგვლივ საგანთა შავი ყუთია,

ვუმზერ სიკვდილის ყვავის ხუთიანს;

ეხლაც მარტო ვარ!...

ამ ფიქრში, დედა, დავიხუთები...

ან გული სევდით გამისივდება...“ (1926 წ.) (დაისელი, 2019: 49).

უკვდავების, მარადისობის განცდა მატულობს, რაც მეტია სევდა, დარდი, ფიქრი ღრმა, ხელოვნება დიდი „სურვილების სივრცე“. ლექსს „შენი სანთლები“ (დაწ. 1926 წ. თებერვალი) წამმღვარებული აქვს დანტე ალიგიერის სიტყვები („ბეატრიჩე“): „ბუნება მეტ ბედნიერებას განიჭებდა უფრო გვარიანს, / ნუ თუ ხელოვნება იყო შენთვის უფრო უტკბესი, / ვიდრე ჩემი ტანი, რომელიც ეხლა მხოლოდ გვამია?“ პოეტისათვის ეს სიტყვები დიდი გრძნობის მიმნიჭებელია, მარადისობის დამამკვიდრებელი:

„ვერ გხედავ, თუმცა მიდგეხარ თვალწინ.

ცრემლმა ვარდები გადამისოვლა:

ძვირფასო! გული ლოცვებით დავწვი,

შენით მძაფრად ვგრძნობ მარადისობას“ (დაისელი, 2019:

53).

მარადისობა პოეტისათვის ყველა „დროის ტამარია“, სულის სიმშვიდის მოსაპოვებლად, მწუხარე, დაკაწრული გულის („სწუხს ჩემი გული დაკაწრული შენი ქაცვებით...“, ლექსიდან „ეფემერული ორეულების მასკარადი“, გვ. 44), თავშესაფარი:

„ამ გაზაფხულში ჩემი გული რა მაღალია,

ვარ ყოველგვარი დროის ტამარში,

ცვალებადი მლოცველის გრიმით“ („ეფემერული

ორეულების მასკარადი“ (დაისელი, 2019: 44).

ლექსში „თოვლი და ტფილისი“ კი პოეტი განაცხადებს:

„მაგრამ პოეტი მაინც სულ სხვაა,

პოეტი ისევ გულ მაღალია,

შენ ჩემი სული მწარედ დასუსხე,

ბედის ვეფხვები თავს დამბლავიან...“ (დაისელი, 2019: 36).

პოეტს მოსვენებას უკარგავს წარსულიც, რომელიც სულ რაღაცას ჩასძახის იდუმალად და მისკენ უხმობს; ამავე ლექსში ვკითხულობთ:

„მომესმის წარსულის მავთულის წივილი
გულზე მობმული“ .

და ამ გაურკვეველ მდგომარეობაში თავს ჯვარცმულად მიიჩნევს:

„პოეტის ლანდი სისხლიანი სდგას,
როგორც ჯვარცმა“ (დაისელი, 2019: 45).

ამ შემთხვევაში პოეტის ლანდი არაამქვეყნიურით მოსილობაზე მეტყველებს, ლანდი წუთისოფლისა, მარადიულს რომ ითავსებს და არეკლავს მხატვრული სიტყვის, ცნობიერი ლოგოსის ქვეტექსტში... რადგან თვითონაც არ მიიჩნევს რეალურ სამყაროს რეალობად და ამ სივრცეში პოეტის რეალური ყოფნაც მივიწყებული და ლანდად ქცეულია, გარდასახვას რომ ექვემდებარება, მსხვერპლად შეწირული წუთისოფელშივე მარადისობისათვის, ახალი რეალური დროის კუთვნილება რომ გახდეს.; აქ ჩანს შემოქმედის უკმაყოფილება და დაპირისპირება წუთისოფელთან და იდეალური გარემოს სურვილის უმაღლესი გამოხატულება:

„ღამის კუბოში დამარხული მე და პოეზია...
ჩემი კვილი საკირეთა მაღალ დუმილში,
და თეთრი ლანდი...“ (დაისელი, 2019: 45).

არსებული რეალური სამყარო, პოეტის აზრით, ღამეა, გაურკვეველობაა, კუბოა – დამარხული, დახშული, სულის შემხუთავი სივრცე, რომელსაც ცვლის მაღალი დუმილი – უსიტყვო, მაგრამ მრავლისმთქმელი ემოცია ახლის მოლოდინში...:

„მწუხარე დღეა ბაირონივით
და სიხარული თითქოს დღეს მინდა,

თითქოს სხვა ყოფის ხილვის ლოდინით

ტფილისს დავცქერი ასი ვერსიდან...“ („თოვლი და ტფილისი“, დაწ. 1927 წ., თებერვალი) (დაისელი, 2019: 36).

იქვე:

„მე მაინც მიყვარს ჩემი რაობა“ (დაისელი, 2019: 37).

პოეტისათვის ცხოვრება სიზმარია, მხოლოდ მოჩვენებისა და უძირო ძიების სამყარო, სადაც სილურჯეში – უსაზღვროებაში დაფანტული ცრემლით ნაზავი ეკლის ბორცვებია... ლექსში „ქალწულები მწვერვალიდან“ (დაწ. 1925 წ.) პოეტი წერს:

„გაფრინდა ფიქრები ცისფერ ქარტეხილად,

გადატყდა სანთელი და დადნა ლოცვები...“ (დაისელი, 2019: 31).

სამყაროში უღმერთოება გამეფებულა, სულიერება გაორებულია, მიაჩნია, რომ სანთელიც კი აღარ შეეწევა უიმედო, ბნელ, მტანჯველი ცხოვრების გზაზე, ვეღარ იტვირთავს იმ მისიას, რასაც აფენს ცოდვითმოსილ წუთისოფელს, ლოცვებიც გამქრალა და დარჩა მარტოობაში – ღმერთის ძალას დაკლებული, მწირად, ისედაც მისთვის მწირ, მიუღებელ რეალურ სამყაროში. ეს გულისწუხილი დიდი გრძნობით, სულისშემძვრელი მარტოობის და უიმედობის განცდით გამოხატულია ლექსში „დედას“ (დაწ. 1928 წ.)

„ეს ყორანებიც თავს დამწივიან,

მე დავითოშე, ძვირფასო დედა,

ირგვლივ სევდები და სიცივეა

და იმედები მგონი მიბნელდა.

...

მწუხარებაში არ გამითენდა

და დათოშილი ავკვნესდი მისთვის.

შენ დამიტირე, ძვირფასო დედა,

პოეტი ზავშვი და პესიმისტი“ (დაისელი, 2019: 32).

მისი დაუდგრომელი სულისთვის წუთისოფლის სივრცეში არ არსებობს სიცოცხლის ნიშანი, ყველგან და ყოველთვის სიკვდილის მაუწყებელი შავი ყორანი არ ასვენებს, რის გამოც სევდა, სიცივე გამეფებულია მის სულიერ სამყაროში... დიდი მწუხარების დაუფლების შედეგად დღის ნათელიც აღარ ესახება, არც არსაიდან ჩანს, და ასე მწუხარებით მოცული დედისაგან მხოლოდ დატირებასღა ელოდება, რაც მაუწყებელია მარადისობის გზაზე შედგომისა, ე. ი. იმ გზის ძიებაშია, რომელიც მას შესაძლებლად და სასურველად წარმოუსახავს. ჯერ კიდევ ამ ლექსში გაცხადებულზე ცოტა ადრე 1926 წელს დაწერილ ლექსში „სურვილები მშიერ ვეფხვებით“ პოეტი წერს:

„დედა, ძნელი არის სულის გაჭირვება,

როცა სურვილები ჭკნება ყვავილივით,

სადაც გულებია ეხლა დაჭრილები,

სადაც ღამეების მწარე ბლავილია...

მე მწამს, ეს ცხოვრება მძიმე უღელია,

მე მწამს სურვილები ქარვის ჟღალებივით.

და ხან მწუხარება დგება ნისლებივით,

სადაც ჩემი თავი მე არ მმაგებია,

სადაც შუშებივით დღენი იმსხვრევიან,

სადაც ღამეები გარბის ზანგებივით...“

პოეტის მწუხარებას უსაზღვრო სურვილები ეუფლება, სადაც შორს, შეუცნობელ და მიუწვდომელ სამყაროში მერანევით რომ მიექანება:

„ქარებს სურვილები გაჰყვა ქორებივით,

ეხლა ჩემი გულის ძგერა ჩემი მერანია...“ (ლექსი

„სურვილები მშიერ ვეფხვებით“, დაწ. 1926 წ. აგვისტო) (დაისელი, 2019: 28).

გულის ძგერა უკეთესის, ან უბრალოდ „სხვა“ დრო-სივრცული გარემოსაკენ სწრაფვას გამოხატავს, უკეთესის,

სასურველი ძიების გზაა, ამ სურვილების გზამ დამეები დასერა, გადალახა (?), სხვა არსებობა დასახა, მაგრამ:

„მაგრამ მიწა მინც თითქოს უცვლელია,

სადაც გულები ძევს ეხლა ნაღმებივით,

როცა ვნებიანად ცეცხლებს უცქერიან,

როცა სურვილები ბაირაღებია...“ (დაისელი, 2019: 29).

მიწიერ გარემოში დროის დინებასთან ერთად აუცილებელი კანონზომიერი ცვლილებები მიმდინარეობს, სხვაგვარად საუკუნეებს, სხვადასხვა დროს, ვერ მივიღებთ, ცვლილებით ხდება არსებობათა განახლება, განგრძობა... მიწიერი არსებობა მუდმივ ცვალებადობას ექვემდებარება, მაგრამ, თითქოსდა ისე ჩანს, რომ წუთისოფლის ცხოვრება ერთ ადგილასაა, ერთ დრო-სივრცულ განზომილებაში, უძრავად, მნიშვნელოვანი, გარდამტეხი რამ არაფერი ხდება, მით უმეტეს, პოეტისათვის, რომლისთვისაც ყველაფერი გაყინულია, ცივი, არაფრისმოქმელი და მასაზრდოებელი, მიაჩნია, რომ ამ სამყარომ ვერ აუსრულა გულში დამეულად, უჩუმრად გაჩენილი სურვილები, ნაღმებივით რომ ამართულან სევდიან სულიერ სამყაროში... მეტიც, მიწიერება გამყოფ, დამაშორებელ სამყაროდ მიაჩნია მასსა და იმ მისწრაფებებს, სურვილებს შორის, რომლებიც აწვალებდა სიცოცხლის 29 წლის მანძილზე:

„ვდგევართ ერთ მიწაზე, თუმცა დაშორებით,

სადაც გულებისთვის დამე ტიხარია,

სადაც სხვა მუსიკის ელვა გვაჟრჟოლებდა,

სადაც მწუხარებაც ასე გვიხარია...“ („სურვილები მშიერ ვეფხვებივით“) (დაისელი, 2019: 27).

აღნიშნული სტრიქონები მეტყველებენ იმის შესახებ, რომ პოეტისათვის იმედგაცრუებაა მიწაზე არსებობა, ის ვერ მიიღო და შეიგრძნო, რაც უნდა მისცეს წუთისოფლის სამყოფმა, ანდა მისცა, მაგრამ ყველაფერი „დამედ“, უნათელოდ, შეუცნობლად, გაურკვევლობად ესახება განსხვავებული მსოფლმხედველობის მატარებელ შემოქმედს, თითქოს მასსა და

მთელ მიწიერ გარემოს ერთი დიდი ტიხარი ჰყოფს, ერთმანეთს აშორებს დიდი მწუხარება, მთლიან სამყაროსთან დამაშორებელი, გრძნობს, რომ ვერ შეეთვისა, ვერ გაითავისა გარემომცველი სინამდვილე, მთელი ცხოვრება მწუხარებით გაატარა და სიახლოვის ნაცვლად დაშორდა მას.

მწუხარება, ჩემი აზრით, ამ შემთხვევაში და სხვა ლექსებშიც, გაიგება არა მარტო პირდაპირი გაგებით, თითქოს უბრალოდ ვერ შეეგუა წუთისოფლის რეალურ არსებობას, არამედ რელიგიურ-ფილოსოფიური ხედვაც შეიძლება მოვიაზროთ, როდესაც სრულიად ახალგაზრდა მოაზროვნე ადამიანი გრძნობს განწირულებას გარემომცველი სინამდვილისგან და იმის გამოც არის დამწუხრებული, რომ რეალური სინამდვილის შეცვლა არ შეუძლია, მხოლოდ პოეზიით თუ შეიძლება „ღამის“ ნათლით შეცვლას და მხოლოდ ამითა არის გახარებული, კმაყოფილი და იმედ მოსილი;

თუმცა ავტორმა კარგად იცის, რომ ცხოვრება მთლიან რკალია, მუდამ გაუმართავი, მოღუნული, მუხლჩაუხრელი, წელში გადამტყდარი, უსიცოცხლო, სიცოცხლემინელებული, შეწყვეტილი სიცოცხლეა... როგორც რეალურ სამყაროში, პოეტის მსოფლმხედველობაშიც, არსებობა ერთდროულად არის ლანდებიც, სიზმრებით სავსე, გლოვაც, ღამეც, ყვითელი – გახუნებული სიცოცხლაც, ასევე ქარში მიმოზნეული სიცოცხლის განახლების შესაძლებლობა, მასთან ნაზიარებია სასაფლაოს არსებობასთან, იესო ქრისტეს ჯვარცმამ რომ დაუდო სათავე; ლოცვის სათნოებით გაჯერებული მყოფობის შესაძლებლობა იკითხება, მაგრამ მაინც არის „გადამტყდარი რკალი“, როგორც ერთ-ერთი შესანიშნავი ლექსის სათაური „გადამტყდარი რკალი“ მეტყველებს, რომლის არსი, მთავარი სათქმელი, ჩემი აზრით, კრავს ამ პატარა კრებულში ასახულ ლექსთა სტრიქონებში გაბნეულ აზრს,... მის მსოფლმხედველობას და გვაჩვენებს პოეტის მძიმე სულის ტკივილებს, გარდატეხილს, გარემომცველ სინამდვილეს რომ

გაურბის, რადგან აქ „ღამე“ და სიზმარია მხოლოდ, მაგრამ მარადისობის მოპოვებაც კი თებერვალის სუსხიანია და გაურკვეველი გარდამავალი საფეხური.

„გადამტყდარი რკალი“ აჩვენებს პოეტის მსოფლმხედველობრივ აზროვნებაში იმ ცვლილებებს, რომელიც არსებულმა ვითარებამ წარმოშვა და მანვე მისცა საზრდო მის მხატვრულ აზროვნებას, რომელიც არეკლილია ვანლერ დაისელის 29 ლექსში და თავმოყრილია ლექსში „გადამტყდარი რკალი“, სადაც სასაფლაოს ხილვა და განცდა გადამტყდარი სიცოცხლის გამამთელელებლად და სრულყოფილების მისანიჭებელ გარემოდ ქცეულა:

„როცა მე მსურდა, ეს იყო მაშინ,
ღანდების რხევა სიზმრით ამეკლო.
მწვანე ფოთლები სცვიოდა ქარში
და ტრაურს ღვრიდა რუხი სამრეკლო.
ღამე. სიჩუმე და ავგაროზი
მიჰქონდა სიზმრებს ყვითელ მინდორში.

ჩვენ ვკვითინებდით სასაფლაოზე
და მეხვეოდი ქალწული ნორჩი.
გვიცავდა ფიცი უსათნოესი
და სიბრალულის ალერსით ხედდა.

ჯვარზე გაკრული სწუხდა იესო
და კვიპაროსებს ქარი არხევდა.
მაგრამ დაიწვა ის ლოცვა ნაზი,
ლურჯი სიზმრების თეთრი თვალები.
ეხლა ქარია სასაფლაოზე

და ჩემს სულში კი... თებერვალეები“ (ლექსი „გადამტყდარი რკალი“, დაწ.1924 წ.) (დაისელი, 2019: 30).

დამოწმებული ლექსის სტრიქონებში სრულად არის წარმოჩენილი პოეტის მთელი შინაგანი სულიერი სამყარო, მასთან გადაჯაჭვული რეალური ცხოვრების, წუთისოფლის თანამდევნი ტკივილები, აუხდენელი ოცნებები, ღანდებლად,

სიზმრებად ქცეული მწვანით, კვლავ განახლებული სიცოცხლის სურვილით მოსილი გახუნებული სიცოცხლეს არსებობა სასაფლაოში, გზაგასაყარზე მყოფში, მარადისობაში გადაზრდილი, იესო ქრისტეს ჯვარცმით ნათელმოსილი და კვლავ სიცოცხლე მინიჭებული, სიცოცხლის გაგრძელების, განახლების იმედს რომ უნერგავს ადამიანს, იესოს წუხილი ადამიანის სიცოცხლისათვის, მისი მარად არსებობისათვის ზრუნვის გამოხატულებაა, რაც მოკვდავს მხოლოდ სილურჯეში, უსაზღვრო, მარადიულ, დაუსაბამო, შეუცნობელ სამყაროში შეუძლია იხილოს და გააცნობიეროს, რასაც ამყარებს სასაფლაოს განცდა, „იმ“ სამყოფის ირგვლივ ქარის მიმოქცევა, რომელიც მოსალოდნელი ცვლილების, მაგრამ კვლავ არსებობის მაუწყებელია, პოეტის სულში თებერვალად – ქარტეხილად განცდილს, რომელიც გადამტყდარი, გარდამავალი დრო-სივრცული საფეხურია სიცივიდან, უიმედობიდან, გაურკვეველობიდან სასურველ არსებობაში გადამყვანი:

„თვალეზი გლოვით დღეებს მარხავენ.

და დნება ზრუნვა სადღეხვალის“ („წუთი ქალაქზე თვალის გადავლებით“, დაწ. ივნისი, 1926 წ.) (დაისელი, 2019: 38).

და, სწორედ, ეს განცდა („ჩვენი განცდები ხომ სხვაგვარი მოვლენებია“, გვ. 40), სასურველის აღსრულების რწმენა, ამონაკვნესი, წუხილი გასდევს ვანლერ დაისელის პოეზიას, ასე ძლიერ რომ კვებავდა და ასაზრდოებდა მის მშფოთვარე, გარემომცველი სამყაროთი უკმაყოფილო დაუდგრომელ სულიერ სამყაროს და აჩვენა მარადმებრძოლი, შეურიგებელი, უკეთესის მოპოვებისათვის მოაზროვნე ადამიანის მხატვრული სახე, გადმოსცა მხატვრულად გადააზრებული ადამიანის არსებობის სევდიანი, ტკივილით სავსე ისტორია. თქმულს მისი არაერთი სტრიქონი ადასტურებს:

„თითქოს სხვა ყოფის ხილვის ლოდინით“ („თოვლი და ტფილისი“) (დაისელი, 2019: 36).

„დღეები დარბის აქ შემლილივით,
დამეს სანთლები ასახიჩრებენ.

მინდა მუხების წყნარი შრიალი
და სასაფლაო ძველი ხის ჯვრებით,

სოფელო! შენზე დარდით ვიჭრები...“ („წუთი ქალაქზე თვალის გადავლებით“) (დაისელი, 2019: 38).

დასკვნები: ასე დარდით მოსილი ახალგაზრდა პოეტი, ვანლერ დაისელი ბევრი ფიქრით და ტკივილით სავსე, უდროოდ შორდება წუთისოფელს, მაგრამ მისი ნააზრევით მუდამ უკვდავყოფილი იქნება 29 ლექსის სამომავლო იმედით სავსე სტრიქონები. ვანლერ დაისელის (ივანე ბაბუაძე) შემოქმედება ნათლად წარმოაჩენს პოეტის დაუდგრომელ, რეალობასთან შეურიგებელ, დრამატული ელფერით სავსე არსებობას, ეპოქამ რომ წარმოშვა და უკარნახა. მის ნააზრევში არეკლილია წუთისოფლით დაღლილი ადამიანის შეუპოვარი სულისკვეთება, სულიერი სამყაროს სიძლიერე და სიმტკიცე, გაუტეხელი ნებისყოფა, რომელიც არის წარმავალ სიცოცხლესთან დაკავშირებული გლოვის დამძლევი და უკვდავების მიმნიჭებელი.

გამოყენებული ლიტერატურა:

დაისელი, 2019 – ვანლერ დაისელი (ივანე ბაბუაძე), „გადამტყდარი რკალი“, შემდგენელ-რედაქტორი ლევან ჟვანია, კონსულტანტი ფილოლოგიის დოქტორი, თსუ შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის მეცნიერ-თანამშრომელი ადა ნემსაძე. თბ., 2019.